

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

-

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

-

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Maahan muuttaneiden työllisyyden ja osallisuuden edistämässä korostuu monitoimijainen yhteistyö, jota hankaloittavat hyvin tunnetut tiedonsiirron esteet. Näiden esteiden poistamista tulee entistä pontevammin tarkastella ja tehdä tarvittavat toimenpiteet viipymättä. Digitaalisten ratkaisujen toimivuus luvun 7 käsittelemässä aihepiireissä riippuu siitä, kuinka eri kieliversiot digitaalisissa ratkaisuissa tosiasiallisesti toteutuvat. Kielitaidon osalta myös joustavimmat ratkaisut kielituen toteuttamiseksi ovat tarpeen ja jatkuvan oppimisen hengessä kielituen ja työelämään suuntaavien palveluiden lähentymistä tulisi tukea esimerkiksi palkkatukea uudistettaessa. Maahan muuttaneen osallisuuden ja myös työllisyyden tukemiseksi viranomaistoimien tulisi perustua antirasistiseen viitekehykseen, jossa monikulttuurisuusajattelu korvattaisiin aktiivisilla antirasistisilla toimilla. Valtasuhteet valtaväestön ja rodullistettujen välillä voivat tasapainottua vain sillä, että entistä tietoisemmin voimaannutetaan käytännön toimin rodullistettuja ja ymmärretään rasisimin vakavin muoto rakenteellisena yksilön harjoittamien syrjivien tekojen sijaan sekä vaikutetaan näihin rakenteisiin.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Kun puhutaan yksilön oppimiseen ja muutokseen sopeutumisen nopeuttamisesta, tulee olla erityisen tarkka siitä, mikä on inhimillisesti mahdollista ja missä ajassa. On tärkeitä myös huomioida, ettei kaikille elämässä tapahtuville valtaville asioille voi laittaa aikarajaa: vakavasti traumaoituneita henkilöitä ei ole kognitiivisilta kyvyiltään tilanteessa, jossa voisi oppia niitä uuden yhteiskunnan tietoja

ja taitoja, joita hänen edellytetään oppivan yhtään sen nopeammin oli eteneminen saktioitua tai ei. Kotoutumisprosessin alussa tulisi olla luotettavia ja kulttuuriadaptoituja työkaluja ajantasaisesti koulutetun asiantuntijan käytössä erilaisten työ- ja toimintakykyyn vaikuttavien tekijöiden havaitsemiseksi sekä oppimisvaikeuksien tunnistamisen helpottamiseksi. Saatavilla oleva tutkimustieto myös viittaa vahvasti siihen, ettei kotoutuminen kieli- ja kulttuuriopintoineen ole mahdollista vuodessa. On siis huomioitava, että vaikka niin sanottu varsinainen "kotoutumisaika" tähän vuoteen rajautuisikin, asiakkaille on oltava tarjolla palveluita, joissa huomioidaan paitsi yksilölliset tekijät, myös yleisinhimilliset aspektit.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Tässä kohdassa toivomme linkitystä kotoutumisen sanastotyön suuntaan. Tiedottaminen, neuvonta ja ohjaus merkitsevät eri kotoutumista edistävässä instansseissa hyvin eri asioita vaikka näiden kolmen asiakastyön ulottuvuuden sisällöllinen konsensus on tutkimuskirjallisuudessa olemassa. On tarpeen siis systematisoida sitä, mikä taho ja missä tehtävässä toteuttaa pääosin mitään näistä ulottuvuuksista. Todellisuudessa ulottuvuudet nivoutuvat toisiinsa ja menevät limittäin, mikä on tarkoituskin. Vaarana määrittelemättömyydessä on se, että kutsutaan esimerkiksi ohjaukseksi toimintaa, joka ei sitä millään tavoin ole, jolloin asiakkaalle syntyvä implisiittinen palvelulupaus jää täyttymättä. Onko asiakkaan ohjaus (syvemmän tason vuorovaikutuksellinen tukeminen) sama asia kuin asiakasohjaus, joka luo mielikuvaa huomattavasti vahvemmin ylhältä säädellystä ja mekaanisemmasta "ohjailusta"? Tiedottamisen, neuvonnan ja ohjauksen yhteispeli yksittäisen työntekijän asiakastyössä nivoutuu osaksi toimijaverkoston työskentelyä ja koko toimijaverkostossa tarvittavaa yhteispeliä. On tarpeen luoda työtapoja, joissa tehdään aidosti yhteistä työtä eikä ainoastaan näennäistä yhteistyötä. Aidosti monialaisissa palveluissa, joissa maahan muuttaneet saivat oikea-aikaisen tiedon, neuvonnan tai ohjauksen, asiakkaan tarve tulisi olla keskiössä jokaisella toimijalla, joka oman erityisasiantuntemuksensa avulla panostaa siihen, että asiakkaan tilanne kyseisessä instanssissa etenee kokonaisuus huomioiden. Monialainen työote tuleekin olla solmumaista sen sijaan, että jokainen toimija työskentelee erillisenä entiteettinä ikäänkuin omalla raiteellaan, jonka ajatellaan kulkevan kohti ratkaisua asiakkaan pulmaan. Maahan muuttaneille suunnattujen monialaisesti järjestettyjen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tulisi olla järjestetty risteävästi, ei rinnakkain. Tieto-, neuvonta- ja ohjaushenkilöstön osaamisen kehittäminen työnantajan tarjoamine täydennyskoulutuksineen tulee olla systemaattista, ajantasaista ja saavutettavaa riippumatta organisaatiosta.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumishjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Kotoutumisen alkuvaiheen tukemisen olennainen osa on myös myönteisten asioiden tunnistaminen ja tunnustaminen asiakkaan tilannetta eteenpäin vievinä ankkureina. Kotoutumisen alkuvaiheeseen tulee sisällyttää osaamisen tunnistamisen systemaattinen väline, joka on kulttuuriadaptoitu eikä vain käännetty eri kielille. Asiakkaan lähtömaassaan hankkima osaaminen voi olla näennäisesti epärelevanttia uudessa yhteiskunnassa mutta jos osaamisen tunnistamisen väline käsittää osaamisen tutkintoja ja formaaleja taitoja laaja-alaisemmin, voi asiakkaan taustasta löytyä tekijöitä, jotka kannattelevat paitsi hänen minä-pystyvyyden kokemustaan, myös viitoittavat hänelle tietä kohti työllistymistä. Rääätälin hommia ilman koulutusta tehneen henkilön voi ajatella olevan taidoton länsimaisilla työmarkkinoillamme, joista kyseinen ammatti on katoamassa. Ammattitaitoinen asiantuntija ja/tai toimiva osaamisen tunnistamisen väline kuitenkin saattavat havaita, että esimerkiksi isolle autotehtaalle haetaan työntekijöitä, joilla on erityiset tarkan tekemisen kädentaidot. Jos osaamisen tunnistamisen väline pystyy kääntämään asiakkaan tekemät asiat tällä tavoin hienojakoisemmin taidoiksi, asiakkaan osaaminen tulee näkyväksi tarkemmin.

Asiakkaan tulee saada kotoutumispolkunsä alkuvaiheessa tukea ja koulutusta omalla kielellään. Nykyaikainen tutkimustieto tukee asiantuntijoiden arkikäsitystä siitä, että alkuvaiheen tiedollisesti monimutkaisten kokonaisuuksien hallintaa edistää asioiden esittäminen omakielisesti.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pösyvyyttä ja osallisuutta

Mekanismit sille, kuinka kiinnittyneiksi maahan muuttaneet henkilöt itsensä yhteiskuntaamme tuntevat, ovat varsin samankaltaisia riippumatta maahantuloösyystä. Jos osattomuuden ja syrjinnän kokemukset leimaavat pakolaisena saapuneen tai kansainvälisen "talentin" arkea Suomessa, kapeutuvat mahdollisuudet tulla yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi, tai jäädä jos poismuutto on mahdollista. Suomalaisessa kotoutumispolitiikassa tulee entistä vahvemmin panostaa aktiivisiin antirasistisiin toimiin, joilla lisätään yhdenvertaisuutta. On rajansa sille, kuinka paljon maahan muuttanut yksilö voi tehdä vaikka häntä kurssitetaan ja opastetaan. Myös ympäröivän yhteiskunnan on aktiivisesti mahdollistettava osallisuutta, jotta ihmisten intresseissä on jäädä maahamme.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

-

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Antirasistisen viitekehyksen tuominen vahvemmin väestösuhteita ja yhteenkuuluvuutta rakentavan toimintatavan perustaksi on paikallaan. Nostamme tähän rinnalle myös tarpeen etsiä entistä pontevammin keinoja, joilla kurottautua kohti elinkeinoelämään.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

-

Laitinen-Saunio Anne
KEHA-keskus